

Cite: Diakonenko, Oksana, & Nechytailo, Tetiana (2024). Rol rezylientnoho potentsialu hromadskykh orhanizatsii u vidnovlenni terytorialnykh hromad Ukrainy v umovakh rosisko-ukrainskoi viiny [The Role of the Resilient Potential of Public Organizations in Reconstruction of Territorial Communities of Ukraine]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika — Demography and Social Economy*, 3 (57), 122—140.

УДК: [316.35:159.9]:352(477)

JEL Classification: D73, O18

ОКСАНА ДЯКОНЕНКО, канд. екон. наук, старш. дослідн., старш. наук. співроб.

Інститут демографії та проблем якості життя НАН України

01032, Україна, м. Київ, бул. Т. Шевченка, 60

E-mail: oksana.dyakonenko@gmail.com

ORCID: 0000-0003-4645-7471

Scopus ID: 57780265100

ТЕТЯНА НЕЧИТАЙЛО, гол. економіст

Інститут демографії та проблем якості життя НАН України

01032, Україна, м. Київ, бул. Т. Шевченка, 60

E-mail: tatiana.nechitaylo@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3437-6367

РОЛЬ РЕЗИЛІЄНТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ВІДНОВЛЕННІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ

Актуальність дослідження резильєнтного потенціалу громадських організацій України зумовлена їх вагомістю у відновленні територіальних громад в обмежених часових рамках та ресурсному забезпеченні. Метою статті є обґрунтування резильєнтного потенціалу громадських організацій як дієвого інструмента підвищення адаптаційних можливостей і здатності до самоорганізації громадської спільноти, пом'якшення руйнівних наслідків та пришвидшення відновлення територіальних громад у воєнний і повоєнний періоди російсько-української війни. Новизна статті полягає у визначенні впливу громадських організацій на резильєнтне відновлення територіальних громад в умовах російсько-української війни. Дослідження здійснено з використанням методу системного підходу, прийомів абстрагування й узагальнення, функціонального та порівняльного аналізу, статистичних методів та аналізу даних, графічного методу. Вплив громадських організацій на резильєнтність територіальних громад проаналі-

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2024. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

© Publisher PH «Akademperiodyka» of the NAS of Ukraine, 2024. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

зовано за допомогою кореляційно-регресійного аналізу; за критерієм значущості та наявності причинно-наслідкового зв'язку відібрано показники, які визначають резильєнтний потенціал територіальних громад країни: доходність місцевих бюджетів на одну особу, грошові доходи домогосподарств, кількість неформально зайнятого населення як ознака тіньової економіки. Розкрито основні функції громадських організацій у забезпеченні резильєнтності територіальних громад. Обґрунтовано, що найбільш ефективними інструментами впливу громадських організацій на забезпечення резильєнтності громад в умовах воєнного і повоєнного періоду є активні засоби (сприяння мобільності громадян, формування громадської думки, громадський контроль) та сегментні інструменти (вплив на певні категорії населення, інфраструктурні об'єкти, території тощо) з фіксованим ефектом (правова допомога внутрішньо переміщеним особам, відновлення порушеного житла та закладів охорони здоров'я, покращення епідемічних умов проживання, забезпечення роботи гуманітарного осередку, збір необхідної інформації).

Ключові слова: громадські організації, резильєнтність, територіальна громада, функції, кореляційно-регресійний аналіз, російсько-українська війна.

Постановка проблеми. З початком російсько-української війни більшість територіальних громад України знаходяться в зоні високих ризиків фінансового, безпекового, екологічного, соціального характеру, на які активно реагують громадські організації задля мінімізації людських, екологічних і економічних втрат. Маючи гнучку організаційну структуру та близькість до потенційних споживачів послуг, громадські організації характеризуються вищою ефективністю та результативністю своєї діяльності на місцевому рівні та спроможністю посилити резильєнтний потенціал територіальних громад в обмежених часових рамках та ресурсному забезпеченні. Це визначає актуальність дослідження громадських організацій як дієвого інструмента відновлення територіальних громад України в умовах воєнного і повоєнного періоду.

Активізація впливу громадського сектору спонукає місцеву владу до визнання суб'єктності громадських організацій та залучення їх до процесу відновлення громад. Налагодження співпраці місцевої влади з громадськими організаціями, делегування їм виконання певних соціальних завдань дає можливість раціональніше використовувати обмежені ресурси громади в екстремальних умовах війни і сприяє нарощуванню резильєнтного потенціалу спільноти. У країнах Європейського Союзу громадські організації інтегровані у суспільне життя та користуються державною і місцевою фінансовою підтримкою, натомість у територіальних громадах України залученість громадських організацій до співпраці з місцевою владою є незначною, а в умовах війни стала ще меншою — питома вага громадських організацій, які отримували фінансування з державного / місцевого бюджетів, скоротилась майже втричі. Україна знаходиться у зоні впливу різних міжнародних громадських об'єднань, як-от Міжнародний Комітет Червоного Хреста, ЮНІСЕФ, *Save the Children International*, «Лікарі без

кордонів» (*Medecins sans frontiers*), Грінпіс (*Greenpeace*) та ін. Зокрема, міжнародна природоохоронна організація Грінпіс активно захищає інтереси України, блокуючи танкери з нафтою та газом у різних країнах світу задля зниження фінансового потенціалу російської армії та чинить тиск на ті компанії та уряди, що своїми діями на Каховській ГЕС, Запорізькій та Чорнобильській АЕС становлять загрозу екологічній безпеці. Громадська організація «Право на захист» активно надає правову допомогу внутрішньо переміщеним особам (ВПО), виявляє прояви порушення їхніх прав та допомагає у відновленні пенсійних виплат. Натомість активне використання російськими агентами Київської митрополії Української православної церкви деструктивно діє на резильєнтність територіальних громад та загрожує національній безпеці України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні та зарубіжні науковці не раз акцентували увагу на проблематиці забезпечення резильєнтного відновлення територіальних громад в умовах воєн та потенціалу громадських організацій як дієвого інструмента підвищення адаптаційних можливостей громадської спільноти. Ґрунтовно проблематику резильєнтності в Україні вивчають фахівці Інституту демографії та проблем якості життя НАН України: Е. Лібанова (E. Libanova) [1], Т. Заяць (T. Zaiats) [2—4], В. Звонар (V. Zvonar) [4—6], С. Аксьонова (S. Aksyonova) [7, 8], П. Шевчук (P. Shevchuk) [7], Г. Краєвська (H. Kraievska) [9] у рамках дослідження інституційних механізмів збалансування розподілу соціальної відповідальності, громадської активності мешканців територіальних громад в умовах ведення воєнних дій, самоорганізації та відповідальності населення в контексті розвитку територіальної громади, резильєнтності населення у період *Covid-19*, соціального капіталу як засобу забезпечення резильєнтності українського суспільства [10].

Громадянське європейське суспільство та його розвиток в умовах децентралізації досліджували Н. Бабарикіна (N. Babarykina), О. Венгер (O. Venger), Т. Сергієнко (T. Sergiienko), В. Гоцуляк (V. Gotsuliak), О. Мармілова (O. Marmilova), які стверджують, що адміністративно-територіальна реформа в цих країнах сприяла ефективним змінам у співпраці громадських організацій з органами влади, у державному фінансуванні громадських організацій та розвитку волонтерства, які було досягнуто завдяки формуванню сприятливого підґрунтя для розвитку та дієвому застосуванню правових і фінансових інструментів [11]. Проблеми розвитку недержавних організацій та їх значимість у соціальному інвестуванні й сфері надання соціальних послуг проаналізовано в працях Ю. Горемікіної (Yu. Horemukina), де розкрито сучасний стан недержавних організацій України, нормативно-правову базу їх функціонування, проблеми та перспективи розвитку [12, 13].

Вплив міжнародних неурядових організацій на розвиток країн, що зазнають, досліджували Ю. Бредшоу (Y. Bradshaw) та М. Шафер (M. Schafer).

На їхню думку, міжнародні неурядові організації продуктивно впливають на розвиток таких країн, зокрема на житлове будівництво, сферу охорони здоров'я, санітарно-епідемічну ситуацію, та виступають вагомим джерелом фінансових ресурсів [14]. Натомість В. Кей-Блейк (W. Kaye-Blake), К. Стірат (K. Stirrat), М. Сміт (M. Smith) та С. Філке (S. Fielke), досліджуючи резильєнтність сільських громад Нової Зеландії, дійшли висновку про визначальну перевагу економічних та інституційних чинників над соціальними у формуванні стійкості громад та обґрунтували порогові значення резильєнтності цих показників [15].

Проблематику резильєнтного потенціалу в умовах катастроф у недемократичних країнах досліджували Т. А. Біркланд (T. A. Birkland) та М. К. Варнемент (M. K. Warnement). Зокрема, на прикладі Нікарагуа вони проаналізували спричинене корупційністю уряду зниження резильєнтності відновлення населеного пункту після землетрусу [16]. Дж. Беллоуз та Е. Мігель (J. Bellows, E. Miguel), вивчаючи вплив війни на мешканців громади, виявили активнішу громадянську позицію серед осіб, які зазнали насильств чи травмвань [17].

Відзначаючи вагомий внесок вчених у розроблення цієї актуальної проблематики, варто вказати на недостатню дослідженість потенціалу громадських організацій у забезпеченні резильєнтного відновлення територіальних громад України у воєнний та повоєнний періоди.

Постановка мети і завдань. Мета статті — обґрунтувати резильєнтний потенціал громадських організацій як дієвий інструмент підвищення адаптаційних можливостей і здатності до самоорганізації громадської спільноти, пом'якшення руйнівних наслідків та пришвидшення відновлення територіальних громад у воєнний і повоєнний періоди російсько-української війни. Для досягнення мети поставлено такі завдання: розкрити основні функції громадських організацій у забезпеченні резильєнтності територіальних громад; проаналізувати вплив громадських організацій на забезпечення резильєнтного відновлення територіальних громад в умовах воєнного і повоєнного періоду.

Новизна статті полягає у визначенні впливу громадських організацій на резильєнтне відновлення територіальних громад в умовах російсько-української війни.

Методи дослідження. Дослідження здійснено з використанням загальнонаукових методів: системного підходу, прийомів абстрагування й узагальнення, функціонального та порівняльного аналізу — для обґрунтування основних функцій громадських організацій у забезпеченні резильєнтності територіальних громад; статистичних методів та аналізу даних — для оцінки впливу громадських організацій на забезпечення резильєнтного відновлення територіальних громад в умовах воєнного і повоєнного періоду, графічний метод — для візуалізації отриманих результатів.

За допомогою кореляційно-регресійного аналізу проаналізовано вплив громадських організацій на резильєнтність територіальних громад. Зокрема, здійснено відбір показників та перевірено їх на мультиколінеарність, проведено оцінювання парного кореляційного зв'язку, здійснено лінійний регресійний аналіз та побудовано рівняння залежності. За критерієм значущості та наявності причинно-наслідкового зв'язку було відібрано три показники, від яких залежить резильєнтний потенціал територіальних громад країни: доходність місцевих бюджетів на одну особу, грошові доходи домогосподарств, кількість неформально зайнятого населення як ознака тіньової економіки. Проведений кореляційно-регресійний аналіз виявив позитивну залежність між кількістю громадських / благодійних організацій та величиною середнього рівня доходів місцевих бюджетів на одну особу і грошових доходів домогосподарств, а також негативну залежність між кількістю таких організацій та кількістю неформально зайнятого населення.

Виклад основного матеріалу дослідження і отриманих результатів. Резильєнтний потенціал громадських організацій — це сукупність наявних ресурсів, можливостей і засобів громадських організацій, що можуть бути залучені цими добровільними об'єднаннями мешканців територіальної громади для задоволення своїх інтересів і громадських запитів по відновленню й адаптації в умовах зовнішніх загроз та внутрішніх викликів воєнного і повоєнного періодів. Резильєнтний потенціал громадських організацій визначається величиною організації і її соціального капіталу, масштабом діяльності та сферою впливу, ефективністю використання ресурсів і можливостями реалізації потенціалу. Характерними особливостями резильєнтного потенціалу громадських організацій територіальних громад України є наявність кадрового потенціалу зі значною кількістю волонтерів, фінансових надходжень (пожертви, членські і благодійні внески, гранти від міжнародних організацій та урядів інших країн, доходи від власної економічної діяльності), динамічної системи вертикально і горизонтально інтегральних зв'язків, зростаючого репутаційного капіталу та освітнього потенціалу членів громадських організацій — з одного боку, та брак фінансів на зарплату працівникам, оплату матеріалів та послуг, втрата майна організації, скорочення кількості працівників та зростання загрози їхньому життю — з іншого.

З переходом російсько-української війни у повномасштабну фазу спостерігаються суттєві зрушення у просоціальній поведінці громадян та соціальній структурі громадянського суспільства України, які характеризуються зростанням згуртованості та консолідації населення, що зумовлено трансформацією індивідуальних поглядів та інституційною адаптацією в умовах високих ризиків, пожвавленням співпраці громадських інститутів та активністю благодійних і волонтерських організацій.

Рис. 1. Індекс благодійності в Україні, 2013—2023 рр., %

Джерело: побудовано авторами за даними Charities Aid Foundation [18].

Громадський сектор України розвивається у контексті сучасних загальносвітових тенденцій з цільовими орієнтирами на соціальну інтеграцію всіх суб'єктів місцевого розвитку та гармонійне поєднання приватних і публічних інтересів. Соціальна інтеграція зусиль суб'єктів в єдине ціле — сучасна загальносвітова тенденція розвитку громадського сектору, що співіснує з такими атрибутами, як відносна автономія інститутів, їх відкритість та мобільність. Досягнення цілей інтеграції здійснюється на основі зміни ціннісно-сміслових орієнтацій, розвитку нових ефективних інституційно-організаційних форм, коли неформальні громадські утворення трансформуються в інституціоналізовані структури, діяльність яких підпорядкована суспільним запитам.

Упродовж 2013—2023 рр. громадський сектор характеризувався зростанням індексу благодійництва (в 2,6 раза) і рівня донорства (в 8,8 раза) (рис. 1). У Світовому рейтингу благодійництва 2023 р. Україна піднялась на друге місце зі 102 (2013 р.), фактично будучи єдиною європейською країною в десятці лідерів, і випередила прибалтійські країни (Естонія — 49 місце, Литва — 83, Латвія — 90), Молдову (101), Грузію (104), Польщу (142 місце).

В умовах російсько-української війни громадські організації демонструють поглиблення інтегрованості у соціальний простір територіальних громад країни та активізують волонтерську діяльність, що дало змогу компенсувати наслідки неготовності державних структур до ведення воєнних дій на території країни, здійснюючи: допомогу Збройним силам України; евакуацію населення з територій постійного обстрілу; патрулювання територій; гуманітарну допомогу нужденним; безоплатну відбудову зруйнованого житла тощо. Потужним сплеском громадської активності характеризувались громади Дніпропетровської, Харківської та Одеської областей, які входять у когорту лідерів за показниками громадського руху. Натомість у прифронтових територіальних громадах Херсонської, Донецької, Чернігів-

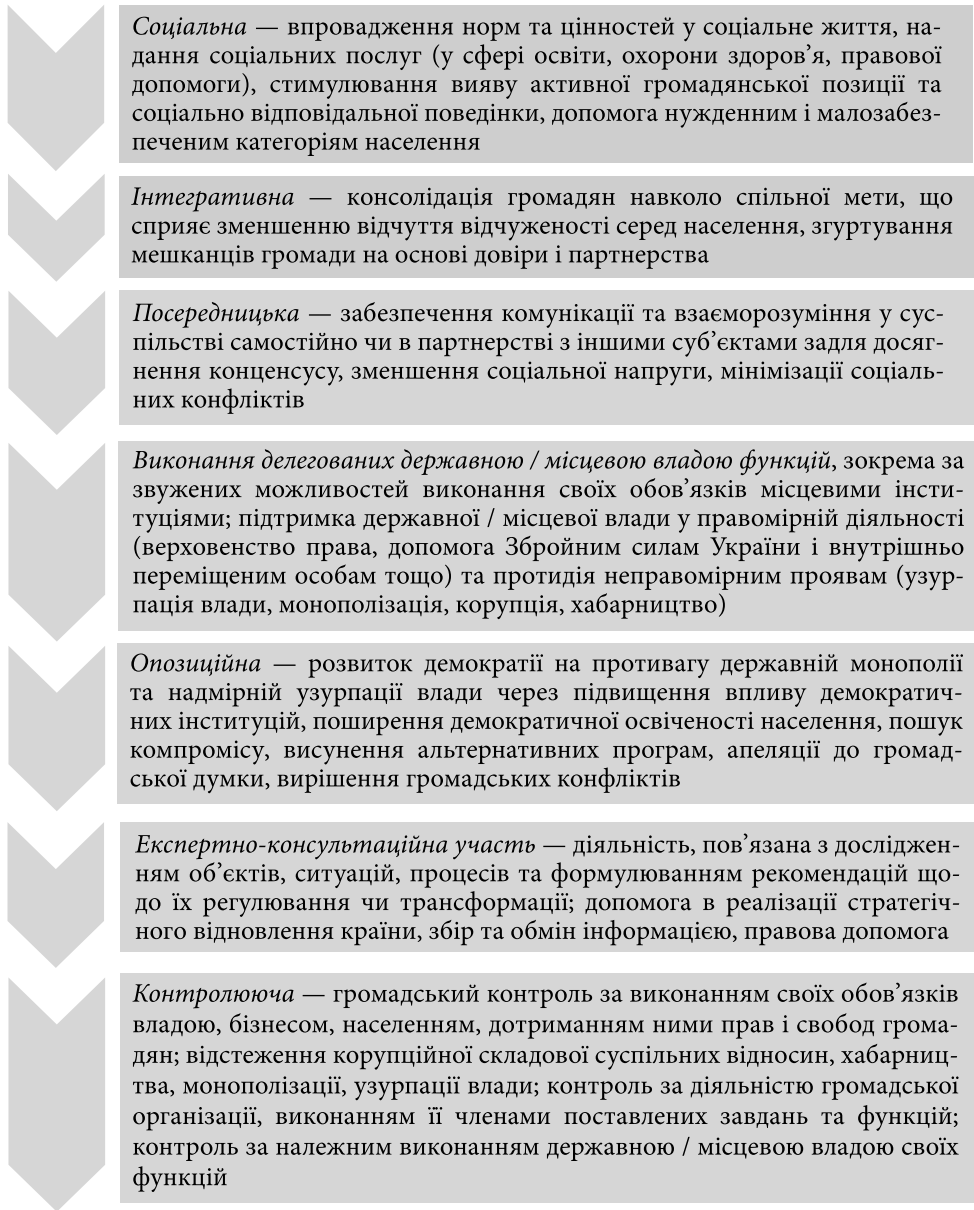

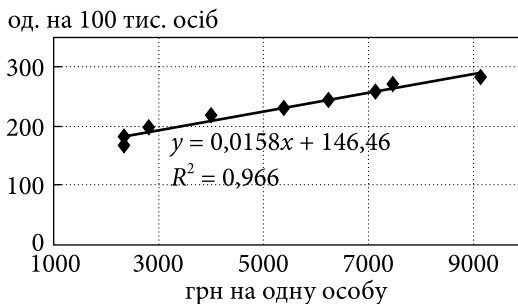
Рис. 2. Основні функції громадських організацій у забезпеченні резильєнтності суспільства

Джерело: побудовано авторами.

ської, Сумської та Миколаївської областей з початком повномасштабного вторгнення громадський рух був незначним, що спричинено обмеженими можливостями в умовах високих ризиків; спостерігалось зменшення кіль-

Рис. 3. Залежність середнього рівня доходів місцевих бюджетів (без трансфертів з державного бюджету) від кількості громадських і благодійних організацій

Джерело: побудовано авторами за даними Держстату України [19] та Мінфіну України [20].

кості офіційних громадських та благодійних організацій, а створення нових відбувалось переважно в обласних центрах і фокусувалось передовсім на допомозі армії та жертвам війни.

З перших місяців повномасштабного вторгнення громадські організації виконували доволі широкий спектр суспільно значущих функцій (рис. 2), активно реагуючи на загрози та суспільні запити. Пріоритетною для резильєнтності територіальних громад є соціальна функція громадських організацій, насамперед у частині надання населенню соціальних послуг (освіта, охорона здоров'я, правова допомога), зокрема із залученням фінансових ресурсів міжнародних донорів, знижуючи цим фінансове навантаження на державний / місцевий бюджет і формуючи можливість використати зекономлені ресурси на інші нагальні потреби, в т.ч. і оборонного і воєнно-стратегічного значення. Завдяки гнучкій організаційній структурі та близькості до потенційних споживачів адміністративних і соціальних послуг, громадські організації спроможні ефективно організувати їх надання. У країнах, що розвиваються, громадські організації виступають вагомим джерелом фінансових ресурсів, забезпечуючи надходження кількох мільйонів доларів на покращення умов проживання бідних верств населення (будівництво житла та закладів охорони здоров'я, покращення санітарних та епідемічних умов проживання, реалізацію програм для дітей тощо) [14].

Активна діяльність громадських організацій та делегування органами влади адміністративних та соціальних завдань громадським об'єднанням сприятиме економному використанню бюджетних ресурсів та їх зростанню внаслідок залучення фінансових ресурсів від міжнародних донорів, розвитку підприємницької активності та освіченості мешканців, підвищення соціального капіталу громади тощо. Зокрема, результати кореляційно-регресійного аналізу підтверджують наявність позитивної залежності між величиною середнього рівня доходів місцевих бюджетів на одну особу та кількістю громадських і благодійних організацій в громаді (рис. 3). Відповідно, можемо стверджувати, що зростання кількості громадських організацій сприятиме підвищенню доходів місцевих бюджетів у розрахунку на

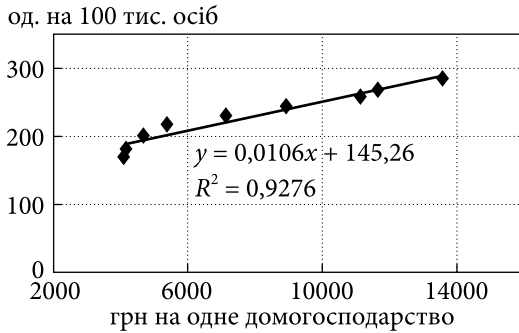

Рис. 4. Залежність середньомісячних грошових доходів домогосподарств від кількості громадських та благодійних організацій

Джерело: побудовано авторами за даними Держстату України [19].

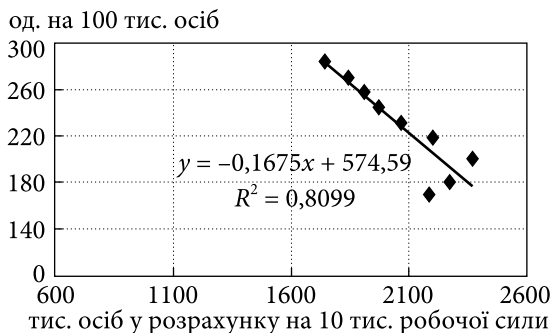
одну особу завдяки громадянській активності мешканців, соціальній відповідальності бізнесу, зниженню корупційної складової та підвищенню рівня довіри серед мешканців.

І, навпаки, низький рівень громадської активності, що формується на основі закритих мереж та інформаційних комунікацій, поглиблює матеріальний розрив, статусну диференціацію та нерівність доходів у громаді. Натомість нарощування громадської активності створює сприятливі передумови для зростання доходності взаємодіючих суб'єктів, урізноманітнення джерел формування їхніх доходів та примноження наявних активів, зокрема внаслідок упередження ризиків втрати ресурсів завдяки формальним і неформальним зв'язкам, що підтверджується результатами кореляційно-регресійного аналізу залежності між величиною грошових доходів домогосподарств та кількістю громадських і благодійних організацій в громаді (рис. 4).

Однією з основних причин недоотримання фінансових надходжень до місцевого бюджету є наявність тіньової економіки та неформально зайнятого населення. В умовах війни приналежність мешканців до формальних та неформальних комунікаційних каналів громадських організацій підвищує їх можливості бути офіційно працевлаштованими. Безперечно, чим більшою є кількість громадських організацій в територіальній громаді, тим розвиненішою є комунікаційна мережа та довіра між мешканцями, зростає соціально-відповідальна поведінка населення, збільшуючи ймовірність офіційного працевлаштування безробітних осіб, що підтверджується результатами кореляційно-регресійного аналізу залежності між кількістю неформально зайнятого населення та кількістю громадських і благодійних організацій в громаді (рис. 5). А надмірна закритість громадської мережі та обмеження контактів, упереджене ставлення до мешканців, обмеження доступу до інформації негативно позначаються на ефективності функціонування ринку праці.

Соціальна функція громадських організацій у повоєнний період може підпасти під тиск політики примирення народів. Враховуючи вороже ставлення українців і росіян одне до одного, що ґрунтується на перенесених

Рис. 5. Залежність кількості неформально зайнятого населення у віці 15—70 років від кількості громадських та благодійних організацій
Джерело: побудовано авторами за даними Держстату України [19].

стражданнях і тотальній російській пропаганді, процес примирення буде затяжним і болючим для обох націй та передбачатиме застосування низки інструментів. Для прикладу, німецька громадська організація, яка опікувалась проблемами взаєморозуміння і примирення народу Німеччини із в'язнями концтаборів і жертвами репресій у Східній Європі серед задіяних інструментів примирення застосовувала виділення матеріальної допомоги, лікування потерпілих, збір відомостей та спогадів очевидців.

Інтегративна функція громадських організацій спрямована на консолідацію мешканців навколо спільної мети та їх згуртування на засадах довіри і партнерства. Для забезпечення резильєнтності територіальних громад важливо, щоб співробітництво громадських об'єднань з іншими суб'єктами будувалось на засадах діалогу та пошуку нових можливостей взаємодії на принципах субсидіарності, безпеки, соціальної ефективності та відповідальності (усвідомлення суб'єктами соціальних наслідків діяльності). Сьогодні активність громадських об'єднань України у налагодженні комунікацій із владою, бізнес-структурами залишається невисокою, що зумовлено як ускладненою адаптацією до умов воєнного часу (лише 50,4 % громадських організацій змогли повністю / значною мірою адаптуватись до роботи в умовах війни; забезпечити фінансування після повномасштабного вторгнення змогли лише 57,6 % організацій), так і невисоким рівнем громадянської культури суспільства.

У забезпеченні резильєнтності територіальної громади важливу роль відіграє посередницька і експертно-консультаційна функція громадських організацій, оскільки дає змогу врахувати очікування, настанови різних верств населення в конкретних управлінських рішеннях, документах стратегічного характеру, успішних соціальних проектах. В умовах війни зростає її значення в контексті завдань підготовки населення до можливих катастроф та упередження і пом'якшення можливих негативних наслідків. Українська громадська організація «Euromaidan-Warszawa» (м. Варшава) з метою деблокування пунктів пропуску на польсько-українському кордоні провела низку форумів за участі польських посадовців; за їх результатами

запропоновано польському прем'єр-міністру Дональду Туску включити переходи на польсько-українському кордоні до переліку об'єктів критичної інфраструктури та обґрунтовано необхідність системного підходу до вирішення цієї проблеми, оскільки наступними за польськими фермерами до блокування кордону можуть вдатися представники інших професій, підбурювані російською пропагандою [21]. Подібна посередницька та експертно-консультаційна участь громадських організацій, яка нерідко заснована на неформальних відносинах, дає можливість пришвидшити процес відновлення відносин до рівня докризових, упереджуючи чи зменшуючи масштаби завданої шкоди і втрат.

Здатність територіальної громади відновлюватись значною мірою залежить від контролюючої та опозиційної функцій громадських організацій, що передбачає контроль за дотриманням прав і свобод громадян, відстеження корупційної складової суспільних відносин, узурпації влади тощо. Відновлення територіальної громади може суттєво ускладнюватись високим рівнем корупції в країні, про що яскраво свідчить досвід відновлення після землетрусу міста Манагуа, резильєнтність якого була знижена корумпованістю уряду Нікарагуа [16].

Стійкість спільноти у боротьбі з корупцією та узурпацією влади визначається наявністю ресурсів та наполегливістю громадських організацій, яким непросто провадити свою діяльність на національному рівні, і ще складніше — на місцевому. В Україні діє низка громадських організацій з протидії корупції, серед яких результативними є: громадська правозахисна організація «Права людини» (протидія корупційним схемам, оцінка корупційних ризиків при публічних закупівлях), Центр протидії корупції (боротьба з корупцією під час держзакупівель, лобювання антикорупційного законодавства та створення антикорупційних органів НАБУ, САП), *Transparency International Україна* (антикорупційні дослідження, зокрема Індекс прийняття корупції).

У найближчій перспективі вплив громадських організацій на зростання резильєнтності територіальних громад України лише зростатиме на тлі інституціоналізації їх діяльності та якісного оновлення методів взаємодії з партнерами. Провідні позиції належатимуть благодійним і волонтерським організаціям, які не лише зростатимуть кількісно, але й долучатимуть до цієї діяльності спектр інструментів впливу. Найбільш ефективними інструментами впливу громадських організацій на забезпечення резильєнтності територіальних громад будуть активні засоби (сприяння мобільності громадян, формування громадської думки, громадський контроль) та т. зв. сегментні інструменти (вплив на певні категорії населення, інфраструктурні об'єкти, території тощо) з фіксованим ефектом (правова допомога ВПО, відновлення поруйнованого житла та закладів охорони здоров'я, покращення епідемічних умов проживання, забезпечення роботи гуманітарного

осередку, збір необхідної інформації). Серед пріоритетних напрямів діяльності новостворених і діючих до повномасштабного вторгнення громадських і благодійних організацій, які планують долучитись до відбудови країни після війни, займатимуть відбудова інфраструктури (80,0 % організацій) та надання гуманітарної допомоги (87,7 %) [22].

Поширення сучасних загальносвітових тенденцій розвитку громадського сектору територіальних громад у контексті завдань розбудови резильєнтної економіки України у воєнний і повоєнний періоди потребуватиме:

- адаптації вітчизняного законодавства до норм права Європейського Союзу. Європейські стандарти щодо громадських організацій акумульовані у документах обов'язкового чи рекомендаційного характеру, окреслюють права громадян на об'єднання в громадські організації, визначають механізми і гарантії їх реалізації та моделі співпраці з місцевою владою. Основними напрямками адаптації українського законодавства є гармонізація його з європейськими Фундаментальними принципами статусу неурядових організацій, Рекомендацією № CM/Rec(2007)14, Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., відповідно до яких виникне потреба у врегулюванні тривірного територіального статусу громадських організацій (міжнародний, всеукраїнський, місцевий) в Україні з дворівневим ЄС (міжнародний, національний статус);

- формування галузевих та профільних законодавчих актів функціонування громадських організацій з метою більш компетентного їх регулювання;

- законодавче обмеження чи припинення діяльності українських громадських організацій, які використовуються іноземними агентами і несуть загрозу національній безпеці України, займають позицію активного опору з проявами національної нетерпимості, ксенофобії до українського населення.

Зокрема, занепокоєння викликає поширення русофільських наративів та виправдовування російської агресії на території України Київською митрополією Української православної церкви, що спонукало Верховну Раду України внести зміни до Закону України № 2107-IX від 03.03.2022 р. «Про свободу совісті та релігійні організації» та ухвалити законопроект № 8371 про регулювання діяльності релігійних організацій, що мають керівний центр у Російській Федерації. Згідно з Законом України від 03.03.2022 р. за № 2107-IX, у судовому порядку має припинити свою діяльність релігійна організація, уповноважені особи якої скоїли кримінальне правопорушення проти основ національної безпеки України¹. Натомість прийняття законопроекту № 8371 і, відповідно, внесення змін до деяких законів України, що регулюють діяльність релігійних організацій, уповноважать Державну службу України з етнополітики та свободи совісті проводити релігієзнавчу екс-

¹ Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991 р. № 987-XII: станом на 15.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12#Text> (дата звернення: 10.04.2023).

пертизу діяльності релігійних організацій країни відносно підлеглості російським релігійним об'єднанням та через суд призупиняти діяльність тих організацій, що мають керівний центр у Російській Федерації і займають позицію активного опору з проявами національної нетерпимості, ксенофобії до українського населення, спричиняють процеси дестабілізації в громадах;

- виконання Постанови Кабінету Міністрів України № 976 від 05.11.2008 р. «Порядок сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади», що передбачає залучення громадського контролю як інструмента встановлення та підтримки тісного зв'язку та контролю за діяльністю органів виконавчої влади і забезпечення прозорості їх функціонування, зокрема з метою попередження неправомірного використання органами влади благодійної допомоги у воєнний і повоєнний періоди відновлення територіальної громади; вдосконалення норм чинного антикорупційного законодавства у сфері посилення громадського антикорупційного контролю; законодавче нарощування юридичного захисту викривачів корупції; правове забезпечення взаємодії між громадськими антикорупційними організаціями та громадянами; громадський контроль за дотриманням нормативно-правових актів у сфері запобігання та протидії корупції. Варто зауважити, що виконання Постанови № 976 стримується нерозробленістю на законодавчому рівні окремих процедур проведення громадської експертизи і слухань в органах місцевого самоврядування, неузгодженістю чи невідповідністю її з іншими законами, а також низькою громадською активністю мешканців;

- розробки дієвих програм співпраці громадських організацій і місцевої влади на основі комплексної оцінки резильєнтності територіальної громади, що сприятиме активному залученню громадських організацій у спільні проекти з вирішення проблем громади. Для прикладу, у Словацькій Республіці місцева влада, відповідно до Закону про сприяння гармонійному регіональному розвитку², залучає громадські організації до розробки Програми регіонального розвитку та проектів розвитку громад; громадські організації мають можливість ввести своїх представників до Ради розвитку регіонів і співпрацювати з регіонами інших країн, укладати угоди та контролювати виконання Програми регіонального розвитку [23];

- оптимізації фінансового забезпечення діяльності громадських організацій шляхом підтримки їх інституційного розвитку, реформування системи оподаткування, звільнення від оподаткування благодійної допомоги на лікування, протезування, соціальну підтримку дітей та ін.;

² Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja(zsrr-2). 2011. Uradni list Republike Slovenije, št. 20. URL: <https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2011-01-0820> (дата звернення: 21.03.2023).

- активної підтримки громадських організацій місцевими підприємцями, донорами, благодійниками тощо. Співпраця на перетині їхніх інтересів може бути корисною територіальній громаді у відновленні інфраструктури та зменшенні фінансового навантаження на місцевий бюджет;

- налагодження тісної співпраці між місцевими та міжнародними громадськими організаціями, що сприятиме кращому розумінню міжнародними донорами місцевих потреб у процесі надання гуманітарної допомоги; підвищення обізнаності місцевих громадських організацій у питаннях співпраці з міжнародними організаціями, зниження мовного бар'єру;

- залучення громадського сектору до процесів трансформації ціннісно-смыслових орієнтацій мешканців територіальної громади, переоцінки цінностей, що формувалися протягом багатьох десятиліть і гальмують процес формування громадянського суспільства.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Громадські організації — одна з ефективних форм участі мешканців в управлінні територіальною громадою. Вони виступають дієвим інструментом забезпечення резильєнтного розвитку територіальної громади шляхом підвищення адаптаційних можливостей і здатності до самоорганізації громадської спільноти, пом'якшення руйнівних наслідків та пришвидшення відновлення після потрясінь, зростання готовності до нових викликів. Маючи вищу ефективність та результативність своєї діяльності на місцевому рівні, аніж на державному, громадські організації спроможні посилити адаптаційний і трансформаційний резильєнтний потенціал територіальних громад в обмежених часових рамках та ресурсному забезпеченні, негнучкості та гіперкогерентності місцевої влади.

Резильєнтний потенціал громадських організацій в територіальних громадах України визначено як сукупність наявних ресурсів, можливостей і засобів громадських організацій, що можуть бути використані для відновлення й адаптації в умовах зовнішніх загроз та внутрішніх викликів воєнного і повоєнного періодів. Сьогодні громадські організації України характеризуються обмеженим фінансовим капіталом, браком людського та матеріального ресурсів, які в умовах війни зазнали суттєвих трансформацій і скорочень. Кількість організацій, насамперед благодійних та волонтерських, мала тенденцію до зростання на початку повномасштабної війни, але згодом динаміка громадської активності набула спадних тенденцій, що зумовлено складнощами адаптації до роботи в умовах високих ризиків для життя, зменшенням обсягів донатів унаслідок зниження довіри до цих структур та падіння рівня життя населення. На прифронтових територіях спостерігалось згортання / замороження проєктів, зменшення кількості офіційних громадських організацій, а створення нових відбувалось переважно в обласних центрах і фокусувалось передовсім на допомозі армії та жертвам війни. Військові дії змусили чимало громадських організацій переїхати до безпечніших регіонів, що

спричинило падіння доходності і побутові негаразди через відсутність офісного приміщення та обладнання. Задля зміцнення резильєнтності та мінімізації негативних наслідків релокації громадські організації започаткували нову форму співпраці — створили хаби громадської активності, де можливо скористатись приміщенням і офісною технікою, провести заходи, отримати інформацію про гранти, надати чи скористатись послугами спеціалістів (бухгалтера, менеджера, фандрейзера); об'єднання на засадах взаємодопомоги буде корисним і у повоєнний період відновлення громад, коли масштабні міжнародні гранти потребуватимуть від громадських організацій значного людського капіталу в умовах трудодефіцитної кон'юнктури ринку праці.

Основними функціями громадських організацій у забезпеченні резильєнтності територіальних громад є соціальна, інтегративна, посередницька, експертно-консультаційна та контролююча. На основі кореляційно-регресійного аналізу підтверджено значимість громадських і благодійних організацій для наповнюваності місцевих бюджетів, доходності мешканців та показників неформальної зайнятості. Встановлено, що зростання кількості громадських організацій сприятиме підвищенню доходності місцевих бюджетів у розрахунку на одну особу завдяки громадській активності мешканців, соціальній відповідальності бізнесу, зниженню корупційної складової та підвищенню рівня довіри. Обґрунтовано, що зростаюча кількість громадських організацій та їх діяльність створює передумови для зростання доходності взаємодіючих суб'єктів, урізноманітнення джерел формування їхніх доходів та зниження ризиків втрати наявних активів і ресурсів, що підтверджено результатами кореляційно-регресійної залежності між грошовими доходами домогосподарств та кількістю громадських / благодійних організацій.

За використання кореляційно-регресійного аналізу також встановлено негативну залежність між кількістю громадських / благодійних організацій та кількістю неформально зайнятого населення. Доведено, що зі зростанням кількості громадських організацій набуває розвитку комунікаційна мережа та довіра між мешканцями, зростає соціально-відповідальна поведінка населення, збільшуючи ймовірність офіційного працевлаштування безробітних осіб. Натомість надмірна закритість громадської мережі та обмеження контактів і доступу до інформації негативно позначаються на ефективності функціонування ринку праці.

Обґрунтовано основні напрями підвищення резильєнтності громадського сектору та інструменти впливу на забезпечення резильєнтності територіальних громад в умовах воєнного і повоєнного періоду, серед яких пріоритет належить активним та сегментним засобам, спрямованим на певні категорії населення чи об'єкти, з фіксованим ефектом (правова допомога ВПО, відновлення поруйнованого житла та закладів охорони здоров'я, покращення епідемічних умов проживання тощо).

Перспективні дослідження мають бути пов'язані з обґрунтуванням концепції стійкості, стратегічних напрямів співпраці громадських організацій з місцевою владою, бізнесом, донорами, освітніми закладами та іншими суб'єктами відносин у період повоєнного відновлення територіальних громад.

ЛІТЕРАТУРА

1. Портніков В. Елла Лібанова: Ізраїльська модель економіки під час війни є найкращою для України. *Espresso TV*. 25 лют. 2024 р. URL: <https://espresso.tv/ekonomika-ella-libanova-izrailska-model-ekonomiki-pid-chas-viyni-e-naykrashchoyu-dlya-ukrainii> (дата звернення: 11.06.2024).
2. Заяць Т. А., Кравцова Т. Г. Соціально-економічний потенціал громад України в умовах ведення воєнних дій. *Ефективна економіка*. 2022. № 7. <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.7.5>
3. Zaiats T., Kravtsova T. Responsibility in socio-economic policy of communities: principles and problems of implementation. *The scientific heritage*. 2022. 93 (93) P. 25—32.
4. Заяць Т. А., Звонар В. П., Новак І. М., Жаховська В. Л. Інституційні механізми збалансування розподілу соціальної відповідальності у суспільстві. У кн.: Економічна ефективність vs соціальна справедливість: пріоритети розвитку України на етапі подолання кризи. НАН України, Секція суспільних і гуманітарних наук. Київ, 2019. С. 117—149.
5. Звонар В. П. Визначення рівня громадської активності та шляхів її стимулювання на основі державних реєстрів. У кн.: Електронні реєстри: напрями використання./ За ред. О. М. Гладуна та М. В. Пугачової; НАН України, Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи. Київ, 2021. С. 70—85. URL: <https://idss.org.ua/arhiv/registers2.pdf> (дата звернення: 27.05.2024).
6. Zvonar V., Dyakonenko O., Kotenko T. Social capital in labor relations influenced by digitalization trends. In: *Regimes of Capital in the Post-Digital Age*. Series: Routledge Studies in Social and Political Thought. Ed. by S. Wróbel, K. Skonieczny. London: Taylor & Francis, 2023. P. 170—178. <https://doi.org/10.4324/9781003372578>
7. Аксьонова С., Шевчук П. Характеристики демографічної резильєнтності населення України у період пандемії COVID-19. *Демографія та соціальна економіка*. 2024. № 2 (56). С. 3—24. <https://doi.org/10.15407/dse2024.02.003>
8. Аксьонова С. Генеративна активність населення: формування концепції. *Демографія та соціальна економіка*. 2010. № 2 (14). С. 56—63. <https://doi.org/10.15407/dse2010.02.056>
9. Краєвська Г. Самоорганізація населення в контексті розвитку соціального капіталу України. *Демографія та соціальна економіка*. 2020. № 4 (42). С. 143—159. <https://doi.org/10.15407/dse2020.04.143>
10. Дяконенко О. І., Котенко Т. М. Соціальний капітал домогосподарств як засіб забезпечення резильєнтності українського суспільства. *Теорія і практика розбудови екосистеми соціальної сфери в умовах повоєнного відродження України*: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 17—18 квіт. 2024 р.). Мін-во освіти і науки України, Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана. Київ: КНЕУ, 2024. С. 113—117. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/44584> (дата звернення: 05.07.2024).
11. Babarykina N., Venger O., Sergiienko T., Gotsuliak V., Marmilova O. European Experience of Decentralization in a Civil Society in the Postmodern Era. *Postmodern Openings*, 2022. 13 (1 Sup1). P. 137—158.
12. Горемикіна Ю. В. Проблеми розвитку недержавних організацій у сфері надання соціальних послуг. *Демографія та соціальна економіка*. 2009. № 1 (11). С. 161—168. <https://doi.org/10.15407/dse2009.01.161>

13. Горемикіна Ю. В. Роль недержавних організацій у соціальному інвестуванні. *Демографія та соціальна економіка*. 2022. № 50 (4). С. 118—135. <https://doi.org/10.15407/dse2022.04.118>
14. Bradshaw Y. W., Schafer M. J. Urbanization and development: The emergence of international nongovernmental organizations amid declining states. *Sociological Perspectives*. 2000. № 43 (1). P. 97—116. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.2307/1389784> (дата звернення: 19.07.2024).
15. Kaye-Blake W., Stirrat K., Smith M., Fielke S. Testing indicators of resilience for rural communities. *New Zealand Agricultural and Resource Economics Society (NZARES) Conference*, October 19—20, 2017, Rotorua, New Zealand, 2017.
16. Birkland T. A., Warnement M. K. (2014). Focusing events in disasters and development. In: N. Kapucu & K. T. Liou (Eds). *Disaster and development: Examining global issues and cases*. Cham: Springer International Publishing, 2014. P. 39—60. https://doi.org/10.1007/978-3-319-04468-2_3
17. Bellows J., Miguel E. War and local collective action in Sierra Leone. *Journal of Public Economics*. 2009. № 93 (11—12). P. 1144—1157.
18. World Giving Index 2023. *Charities Aid Foundation*. URL: <https://www.cafonline.org/docs/default-source/updated-pdfs-for-the-new-website/world-giving-index-2023.pdf> (дата звернення: 26.02.2024).
19. Статистична інформація. Публікації. *Державна служба статистики України*. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 21.05.2024).
20. Бюджет України: стат. збірник. Міністерство фінансів України. 18 квіт. 2024 р. URL: <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik> (дата звернення: 18.05.2024).
21. Боднарук Б. Блокада кордону: чому мовчать українці у Польщі. *Главком*. 17 берез. 2024 р. URL: <https://glavcom.ua/longreads/blokada-kordonu-chomu-movchat-ukrajintsi-u-polshchi-991165.html> (дата звернення: 24.03.2024).
22. Громадянське суспільство України в умовах війни. Звіт за результатами дослідження (грудень 2022 — січень 2023). УНЦПД, 2023. 64 с.
23. Mevlja B., Podmenik D. Vloga nevladnih organizacij pri regionalnem razvoju Slovenije: primer obalno-kraške regije. *Management*. 2021. 16, številka 2, 47—51. <https://doi.org/10.26493/1854-4231.16.47-51>

REFERENCES

1. Portnikov, V. (2024). Ella Libanova: The Israeli wartime economic model is the best for Ukraine. *Espresso*. <https://espresso.tv/ekonomika-ella-libanova-izrailska-model-ekonomiki-pid-chas-viyni-e-naykrashchoyu-dlya-ukrainii> [in Ukrainian].
2. Zaiats, T., & Kravtsova, T. (2022). Socio-economic potential of Ukrainian communities in the conditions of military operations. *Efficient economy*, 7. <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.7.5> [in Ukrainian].
3. Zaiats, T., & Kravtsova, T. (2022). Responsibility in socio-economic policy of communities: principles and problems of implementation. *The scientific heritage*, 93 (93), 25—32.
4. Zaiats, T. A., Zvonar, V. P., Novak, I. M., & Zhakhovska, V. L. (2019). Institutional mechanisms for balancing the distribution of social responsibility in society. In: *Economic efficiency vs social justice: Ukraine's development priorities at the stage of overcoming the crisis*. Kyiv: National Academy of Sciences of Ukraine, 117—149 [in Ukrainian].
5. Zvonar, V. P. (2021). Determination of the level of public activity and ways of its stimulation based on state registers. In: O. Gladun & M. Puhachova (Eds). *Electronic registers: areas of use*. Kyiv: IDSS, 70—85. <https://idss.org.ua/arhiv/registers2.pdf> [in Ukrainian].

6. Zvonar, V., Dyakonenko, O., & Kotenko, T. (2023). Social capital in labor relations influenced by digitalization trends. In: S. Wróbel & K. Skonieczny (Eds). *Regimes of Capital in the Post-Digital Age*. Series: Routledge Studies in Social and Political Thought. London: Taylor & Francis, 170—178. <https://doi.org/10.4324/9781003372578>
7. Aksyonova, S., & Shevchuk, P. (2024). Characteristics of demographic resilience of the population in Ukraine during the pandemic of COVID-19. *Demography and Social Economy*, 56 (2), 3—24. <https://doi.org/10.15407/dse2024.02.003> [in Ukrainian].
8. Aksyonova, S. (2010). Generative activity of the population: formation of the concept. *Demography and Social Economy*, 2 (14), 56—63. <https://doi.org/10.15407/dse2010.02.056> [in Ukrainian].
9. Kraievskaya, H. (2020). Self-organization of the population in the context of development of social capital of Ukraine. *Demography and Social Economy*, 4 (42), 143—159. <https://doi.org/10.15407/dse2020.04.143> [in Ukrainian].
10. Diakonenko, O. I., & Kotenko, T. M. (2024). Social capital of households as a means of ensuring the resilience of Ukrainian society. *Theory and practice of development of the ecosystem of the social sphere in conditions of the post-war revival of Ukraine*: Proc. Int. Sci. & Pract. Conf. (April 17—18, 2024). Kyiv: KNEU. 113—117. <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/44584> [in Ukrainian].
11. Babarykina, N., Venger, O., Sergiienko, T., Gotsuliak, V., & Marmilova, O. (2022). European Experience of Decentralization in a Civil Society in the Postmodern Era. *Postmodern Openings*, 13 (1 Sup1), 137—158.
12. Horemykina, Yu. V. (2009). Problems of the development of non-governmental organizations in the field of social services. *Demography and Social Economy*, 1 (11), 161—168. <https://doi.org/10.15407/dse2009.01.161> [in Ukrainian].
13. Horemykina, Yu. V. (2022). The role of non-governmental organizations in social investment. *Demography and Social Economy*, 50 (4), 118—135. <https://doi.org/10.15407/dse2022.04.118> [in Ukrainian].
14. Bradshaw, Y. W., & Schafer, M. J. (2000). Urbanization and development: The emergence of international nongovernmental organizations amid declining states. *Sociological Perspective*, 43 (1), 97—116. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.2307/1389784>
15. Kaye-Blake, W., Stirrat, K., Smith, M., & Fielke, S. (2017). Testing indicators of resilience for rural communities. *New Zealand Agricultural and Resource Economics Society (NZARES) Conference*, October 19—20, 2017, Rotorua, New Zealand.
16. Birkland, T. A., & Warnement, M. K. (2014). Focusing events in disasters and development. In: *Disaster and development: Examining global issues and cases*. N. Kapucu & K.T. Liou (Eds). Cham: Springer International Publishing. 39—60. https://doi.org/10.1007/978-3-319-04468-2_3
17. Bellows, J., & Miguel, E. (2009). War and local collective action in Sierra Leone. *Journal of Public Economics*, 93 (11—12), 1144—1157.
18. World Giving Index 2023. Charities Aid Foundation (2023). <https://www.cafonline.org/docs/default-source/updated-pdfs-for-the-new-website/world-giving-index-2023.pdf>
19. Statistical information (2024). State Statistics Service of Ukraine. <https://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
20. Budget of Ukraine. Statistical Digest (2024). Ministry of Finance of Ukraine. <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik> [in Ukrainian].
21. Bodnaruk, B. (2024). Border blockade: why Ukrainians in Poland are silent. *Glavcom*. <https://glavcom.ua/longreads/blokada-kordonu-chomu-movchat-ukrajintsi-u-polshchi-991165.html> [in Ukrainian].
22. Ukrainian civil society under the war (2023). Report based on the finding of the study (December 2022 — January 2023). UCIPR [in Ukrainian].

23. Mevlja, B., & Podmenik, D. (2021). The role of non-governmental organizations in the regional development of Slovenia: the example of the coastal-karst region. *Management*, 16 (2), 47—51. <https://doi.org/10.26493/1854-4231.16.47-51> [in Slovenian].

Стаття надійшла до редакції журналу 31.07.2024

Oksana Diakonenko, PhD (Economics), Senior Research Fellow
Institute for Demography and Life Quality Problems of the NAS of Ukraine
01032, Ukraine, Kyiv, Tarasa Shevchenka blvd., 60
E-mail: oksana.dyakonenko@gmail.com
ORCID: 0000-0003-4645-7471
Scopus ID: 57780265100

Tetiana Nechytailo, chief economist
Institute for Demography and Life Quality Problems of the NAS of Ukraine
01032, Ukraine, Kyiv, Tarasa Shevchenka blvd., 60
E-mail: tatiana.nechitaylo@gmail.com
ORCID: 0000-0003-3437-6367

THE ROLE OF THE RESILIENT POTENTIAL OF PUBLIC ORGANIZATIONS IN RECONSTRUCTION OF TERRITORIAL COMMUNITIES OF UKRAINE

The relevance of the research on the resilient potential of public organizations in Ukraine is determined by the need to increase the regenerative capabilities of territorial communities within a limited time frame and with restricted resource support. The purpose of the article is substantiating the resilient potential of public organizations as an effective tool for increasing the adaptive capacity and self-organization of public community, mitigating the destructive consequences and accelerating recovery of territorial communities during the Russo-Ukrainian war and in post-war period. The novelty of the article consists in identifying the impact of public organizations on the resilient recovery of territorial communities in the conditions of the Russo-Ukrainian war. The research was carried out using the systems approach method, techniques of abstraction and generalization, functional and comparative analysis, statistical methods and data analysis, graphic method. The influence of public organizations on the resilience of territorial communities was analyzed by means of correlation-regression analysis. Three indicators of the resilient potential of territorial communities of the country were selected according to the criterion of significance and the existence of a cause-and-effect relationship. Namely: profitability of local budgets per person, cash income of households, the size of informally employed population as a sign of the shadow economy. The main functions of public organizations in ensuring the resilience of territorial communities have been disclosed. It is substantiated that the most effective tools for the influence of public organizations on ensuring the resilience of communities in the conditions of the war and post-war period are active means (promotion of citizens' mobility, formation of public opinion, public control) and segmental tools (influence on certain population groups, infrastructure objects, territories etc.) with a fixed effect (legal assistance to internally displaced persons, reconstruction of the destroyed property and healthcare facilities, improvement of epidemic living conditions, ensuring the operation of a humanitarian center, collection of necessary information).

Keywords: public organizations, resilience, territorial community, functions, correlation-regression analysis, Russo-Ukrainian war.